

Pedagogisk dokumentation

- *En kvalitativ studie om barns delaktighet i förskolans dokumentation*

Namn: Angelica Schmidt & Malin Fridén
Program: Förskolläraryrket

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA 2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2020
Handledare: Torgeir Alvestad
Examinator: Thomas Johansson

Nyckelord: *Pedagogisk dokumentation, förskola, delaktighet, integritet, barns perspektiv*

Abstract

Den pedagogiska dokumentationen har fått en allt större och betydande del i förskolans läroplan och används på olika sätt som ett arbetsverktyg i förskolan. Syftet med vår studie är att undersöka hur barnens delaktighet möjliggörs i den pedagogiska dokumentationen. Vi vill också undersöka hur man som pedagog förhåller sig till barnens integritet i samband med den pedagogiska dokumentationen och få en insikt om vilka begränsningar man anser att det finns med detta verktyget som arbetssätt. För att kunna besvara studiens syfte kommer vi att utgå ifrån tre stycken frågeställningar. Undersökningen genomfördes genom en kvalitativ metod och individuella intervjuer med fyra stycken verksamma pedagoger i olika förskolor. Intervjuerna har transkriberats och analyserats med det sociokulturella perspektivet som utgångspunkt. Samtliga pedagoger benämnde den pedagogiska dokumentationen som mest lämpad för att främja barnens lärande. Den ansågs även vara den bästa för att den ska ligga till grund för barnens utveckling. Resultatet visade dock att deras synsätt på hur man ska gå tillväga och när den ska användas skiljer sig åt på de olika förskolorna. I resultatet synliggörs det att arbetet med den pedagogiska dokumentationen kräver att man som förskollärare möjliggör för barnens delaktighet samt att man hittar olika strategier i arbetssättet som är anpassat för just den barngruppen som man arbetar i. I vårt resultat kommer vi också att sammankoppla den inhämtade empirin tillsammans med vad tidigare forskning säger samt den valda teorin för vår studie. Vi kommer också att problematisera och diskutera för hur resultatet hade kunnat se annorlunda ut om studien varit utförd på ett annat sätt samt om vi valt en annan metod för insamlandet av data.

Förord

Vi vill framföra vår tacksamhet till alla de som har stöttat oss och till våra familjer som ställt upp extra mycket under processen med vårt examensarbete. Ett särskilt tack till vår handledare *Torgeir Alvestad* för bra vägledning, stöd och snabb återkoppling under hela vår process. Utan dig hade vi inte rott i land. Tack till de forskollärare som tagit sig tid för att medverka i våra intervjuer. Tack för ert engagemang och er öppenhet, som bidragit till att vår studie kunde genomföras. Det har varit intressanta, lärorika och roliga veckor under denna tid och vi är mycket stolta över vårt kompletterande samarbete och över varandras insatser.

Göteborgs Universitet, Maj 2020

Angelica Schmidt & Malin Fridén

Innehållsförteckning:

1	Inledning	6
1.1	Bakgrund	6
1.2	Syfte och frågeställning	7
2	Tidigare forskning	7
2.1	Barns delaktighet i den pedagogiska dokumentationen	7
2.2	Att ta tillvara på barns integritet	9
2.3	Dokumentationens utmaningar	9
3	Centrala begrepp	10
3.1	Integritet	10
3.2	Delaktighet	11
3.3	Barns perspektiv	11
4	Sociokulturell teori	11
5	Metod	12
5.1	Val av metod	12
5.1.1	Urval	12
5.1.2	Intervju som metod	13
5.1.3	Genomförande av intervju	13
5.1.4	Bearbetning av intervjuer	14
5.1.5	Etiska aspekter	14
5.2	Metoddiskussion	15
5.2.1	Validiteten, reliabiliteten, generaliserbarheten	15
6	Resultat och analys	16
6.1	Hur dokumentationen blir pedagogisk	16
6.2	På vilket sätt möjliggörs barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen	18
6.3	Barnens integritet i den pedagogiska dokumentationen	20
6.4	Olika arbetssätt med den pedagogiska dokumentationen skapar begränsningar	23
7	Diskussion	25
7.1	Barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen	26
7.2	Tillvaratagandet på barns integritet	27
7.3	Lämplighet och tillförlitlighet av den valda metoden för att besvara studiens frågeställning	27
7.4	Förslag på vidare forskning	28
8	Avslutande reflektion	29
8.1	Studios resultat i relation till förskollärarnas yrkesutövning, beprövade erfarenhet och vetenskaplig grund	29
8.2	Studios bidrag till förskolans praktik	29
8.3	Avslutning	30

Referenslista:	32
Bilaga 1 - Intervjuguide	34
Intervjufrågor	34
Eventuella kompletterande frågor	34
Följdfrågor	34
Avslut	34
Bilaga 2 - Informationsmejl till förskolechefer i kommunen	35

1 Inledning

Den pedagogiska dokumentationen är en form av dokumentation som används som ett verktyg och arbetssätt i förskolan. Under den senaste tiden har dokumentationen blivit en betydande faktor i förskolan (Lindgren och Sparrman, 2003). I läroplanen framgår det tydliga krav då det skrivs fram olika riktlinjer och mål som på ett tydligt sätt beskriver dokumentationens syfte i arbetet i förskolan. Sedan läroplanen reviderades har vikten av att följa upp och utvärdera i förskolan ökat. I läroplanen lyfts det fram att förskolläraren kontinuerligt och systematiskt ska följa upp, dokumentera och analysera verksamheten. Genom att följa dessa steg kan förskolläraren med tydlighet utvärdera hur förskolan främjar möjligheten till alla barns utveckling och lärande (Skolverket, 2018).

Syftet med den pedagogiska dokumentationen är att tillämpa den som ett verktyg för att man främst ska utveckla verksamheten, men även för att synliggöra barnens läroprocesser. Den ska även användas som ett verktyg för pedagogerna att skapa möjligheter till reflektion i syfte att utveckla barnens lärande. Hur den pedagogiska dokumentationen särskiljer sig från andra dokumentationsverktyg i förskolan är att det inte är barnens resultat i ett specifikt lärande som är i fokus utan istället själva läroprocessen. När läroplanen för förskolan reviderades 2018 fastställdes det också att barnets integritet ska respekteras i samband med dokumentationen, vilket var ett av de krav som tillkom i förskolans styrdokument när revideringen gjordes (Skolverket, 2018). I arbetssättet med den pedagogiska dokumentationen är det barnen som ska vara i fokus och som barnkonventionen betonar har alla barn rätt till sin egen åsikt och ska ges plats för uttryck av dessa (Unicef, 2016).

1.1 Bakgrund

I läroplanen för förskolan benämns det att den pedagogiska dokumentationen kan vara ett arbetssätt för att synliggöra sin verksamhet, "Genom pedagogisk dokumentation kan verksamheten i förskolan synliggöras och bli ett viktigt underlag i diskussionen kring och bedömningen av verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov" (Skolverket, 2018). Under den tid som vi har studerat på förskollärarprogrammet vid Göteborgs Universitet har vi erhållit oss kunskap om hur man kan använda sig av den pedagogiska dokumentationen som ett arbetsverktyg i förskolan.

Av tidigare erfarenheter från våra verksamhetsförlagda utbildningar har vi konstaterat att dokumentationen är ett centralt ämne som diskuteras bland personalen. Många har uttryckt att det läggs ett större fokus på att uppfylla de krav som ställs i läroplanen och inte på att vara med barnen. I den pedagogiska dokumentationen ska man som pedagog arbeta genom att väva in det som ständigt finns närvarande och ha ett arbetssätt där man tittar på det som sker i verksamheten utan förutbestämda mål och förväntningar. I arbetssättet är det barnen som ska vara i fokus och därav är det ytterst viktigt att man som pedagog är lyhörd gentemot barnen i verksamheten (Skolverket, 2018).

Vår nyfikenhet av hur den pedagogiska dokumentationen tillämpas runt om i olika verksamheter gav uppkomsten till vårt val av ämne, då vi ville veta mer om den pedagogiska dokumentationen som ständigt diskuteras. Vår uppfattning är att den är ett av de verktyg som finns i förskolan där man får god möjlighet att följa upp varje individ, grupp och att det samtidigt ges möjlighet att reflektera över sin egen yrkesroll som pedagog.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie är att undersöka barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen, samt hur förskollärarna talar om sitt förhållningssätt gentemot barnens integritet. Vidare vill vi utforska vilka begränsningar förskollärarna kan se i arbetet med den pedagogiska dokumentationen. För att kunna besvara studiens syfte har vi valt att utgå ifrån följande frågeställning:

1. *På vilket sätt möjliggör förskollärarna barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen?*
2. *Hur talar förskollärarna om på vilket sätt de förhåller sig till barnens integritet när dokumentationen genomförs?*
3. *Vilka begränsningar kan förskollärarna se i arbetet med den pedagogiska dokumentationen?*

2 Tidigare forskning

I skollagen (2010:800) lyfts den pedagogiska dokumentationen fram som ett centralt verktyg, i syfte att pedagogerna ska kunna använda den som ett underlag till att utvärdera verksamheten, följa barnens utveckling och för att synliggöra lärprocesser för barn, pedagoger och vårdnadshavare. Lenz-Taguchi (2000) poängterar att både dokumentationen och den pedagogiska dokumentationen tog fart i de svenska förskolorna efter barnstugeutredningen från 1975. För att beskriva den pedagogiska dokumentationen formulerar Lenz-Taguchi (2000) att den används som ett verktyg för att samla in kunskap och synliggöra barnens lärande och utveckling. För att dokumentationen ska kategoriseras som pedagogisk, krävs det att barn och vuxna (ev. bara de vuxna) efter dokumentationen, tillsammans arbetar med reflektioner för att hitta vägar för hur man vidare ska organisera och planera ett fortsatt arbete i barngruppen. Den pedagogiska dokumentationen strävar ständigt efter att centrera både barn och vuxnas arbetsprocesser, snarare än slutresultaten. Genom att arbeta med den här formen av dokumentation främjar man tillsammans bland annat barnens delaktighet. I den pedagogiska dokumentationen utmanas barnen i att själva få upptäcka och reflektera över sina handlingar, med stöd av pedagogerna och deras medupptäckande (Lenz-Taguchi., 2000).

I detta avsnitt kommer relevant forskning för vår studie att presenteras. Den kommer att grunda sig i relevant litteratur, artiklar samt avhandlingar som knyter an till vår studie inom den pedagogiska dokumentationen.

2.1 Barns delaktighet i den pedagogiska dokumentationen

I vår studie kommer vi att utgå ifrån den empiri som vi har samlat in genom individuella intervjuer med fyra stycken förskollärare. Syftet med en av våra frågeställningar är att ta reda på hur barnen görs delaktiga i den pedagogiska dokumentationen och därför blir barnens perspektiv centralt i vår studie. Rintakorpi & Reunamo (2017) har gjort ett forsknings- och utvecklingsprojekt med observationer och olika utvärderingar som metod för studien. Författarna benämner att dokumentationen är något som har eskalerat under de senaste årtiondena och att det är något som blivit ett viktigt moment i förskolans läroplan. Författarna skriver också fram att dokumentation numera har en större strävan att lyfta fram barnens egna delaktighet och inflytande som centralt i deras lärande och utvecklingsarbete.

Syftet med Rintakorpi & Reunamos (2017) studie var att undersöka vilken typ av aktiviteter och lärande som dokumenteras, samt hur lärarna utvärderar dokumentationen som hör till barnens utveckling. Resultatet som lyfts i avhandlingen är att dokumentationen av barnens lärande sker på en alltför låg nivå och att ett kontinuerligt arbete med barnens egna dokumentation av sitt lärande och sina aktiviteter var näst intill obefintlig. Den största anledningen till dokumentation verkar ta ansats i att göra arbetet lättare för lärarna att planera in temaarbeten, snarare än att utvärdera och följa upp barnens och verksamheternas kvalitet. Rintakorpi & Reunamo (2017) anser därför utifrån sin studie att dokumentationen inte används tillräckligt i verksamheten och kan att den kan bli bättre. En önskan som författarna har är att det behövs mer utbildning om dokumentationsarbetet, för att de verksamma lärarna i förskolorna ska kunna förhålla sig till det som förväntas uppnås i den pedagogiska dokumentationen.

Paananen, & Lipponen (2018) betonar att deras studie är gjord för att beskriva vikten av dokumentationen och barnens deltagande i den. Syftet med studien är att samla information om hur barnen tillsammans med pedagogerna skapar sociala objekt. Författarna har använt sig utav observationer i olika riktningar och utifrån det har man samlat in data i form av bland annat bilder, scheman och andra dokument som finns i verksamheterna. Paananen & Lipponen (2018) benämner att dokumentationen i många avseenden används för att förstå barnens perspektiv och hur man kan stötta barnen i att den blir en del av deras vardag. Resultatet av studien visade att det som tidigare var tanken med pedagogernas dokumentation var att skapa en portfolio för barnen, som snarare blev en souvenir till barnen och deras vårdnadshavare. Innehållet av dokumentationen blev därför inget verktyg att använda till barnens uppföljning och utvärderingen i verksamheten. Vidare beskriver författarna att barnen i studien inte gavs tillräckligt med utrymme i form av uttryck och åsikter, vilket ledde till att dokumentationen snarare blev ett användbart verktyg för pedagogerna att kunna förmedla information till vårdnadshavarna, än att dokumentera barnens lärande och utveckling.

I en artikel som är skriven av Pettersson- Elfström (2015) är komplexiteten av barnens deltagande i förskolans dokumentation central. Syftet med studien har varit att specifikt fokusera på hur förskolans dokumentation produceras i verksamheterna. Studien är baserad på videoobservationer som har gett forskaren en lättare inblick i hur vuxna och barn förhåller sig och hur deras kroppsspråk också ger uttryck för hur dokumentationens produktion ger uttryck. I studien observeras till stor del aktivitetens integrerade dokumentationer, som innebär att barnen själva uttrycker sitt lärande i olika skapanden tillsammans med andra, både vuxna och barn.

Ett utav resultaten som kom fram i analysen var att barnen i många avseenden var delaktiga i dokumentationens aktiviteter, men att det trots allt var inom ramen för vad pedagogen hade valt ut för material, miljö och lärandeobjekt. Vidare i resultatet beskriver Pettersson- Elfström (2015) hur barnen många gånger hade ett deltagande engagemang, men utan inflytande till att påverka aktiviteterna. I den sista analysdelen synliggörs hur ett barn ges ett aktivt deltagande i dokumentationen, baserat på vad som fångade barnens intresse och nyfikenhet, därför kunde pedagogen dokumentera barnets berättelse ur en annan aspekt än vad som från början var tänkt (Pettersson- Elfström, 2015).

Lindgren (2019) har skrivit en avhandling om uppdraget att dokumentera barns lärande. Författaren utförde sin studie med hjälp av samtal med olika arbetslag som också spelades in, samt att hon använde sig utav blanketter som besvarades gemensamt inom kommunerna. Lindgren (2019) beskriver att den pedagogiska dokumentationen har blivit ett centralt verktyg för att kunna analysera barns kunskap och utveckling utifrån olika lärandemål från både skollagen och läroplanen för förskolan. Hon lyfter också att dokumentationen har vuxit fram kraftigt de senaste decennierna och att det blir en fråga om att bedöma barnen, snarare än att dokumentera dem i de olika

observationerna som görs. Lindgren (2019) menar vidare att dokumentationen är ett verktyg som stöttar pedagogerna i sitt undervisande och lärande, beroende på hur väl barnen uppfyller de förväntade målen eller ej. Syftet med Lindgrens studie är att undersöka hur förskolorna arbetar med dokumentationen. Författaren beskriver också att syftet är att finna information om hur de olika arbetslagen hanterar skollagens och läroplanens ökade krav på att kontinuerligt synliggöra varje barn i relation till utvärderingen av förskolans kvalitet. Resultatet som analyseras i avhandlingen är att dokumentationen har olika syften i olika arbetslaget. Ett arbetslag använder dokumentationen som verktyg för att "bocka av" de lärande barnen utfört, medan ett annat arbetslag snarare centrerar barnens process genom lärandet. Lindgren (2019) beskriver också i sitt resultat att de båda arbetslagen som ingick i studien har olika syn på hur dokumentationen ska utföras men också hur olika miljöer och material kan begränsa hur dokumentationens resultat blir.

2.2 Att ta tillvara på barns integritet

Integritet är ett betydande begrepp i den pedagogiska dokumentationen i förskolans verksamheter. Det svenska medicinetiska rådet (2017) beskriver integritet som ett begrepp som innefattar människors personliga värden. Varje människa har rätt att undvika kränkningar och motsägelsefulla meningar om en annan människas exempelvis värderingar och åsikter. Likväl handlar den personliga integriteten om varje människas rätt att vara självstyrande över sin personliga information och tilldelning av denna.

Pramling - Samuelsson och Sheridan (2016) beskriver att barns delaktighet innebär att de vuxna ska ta hänsyn till och ta tillvara på barns åsikter och värderingar. Författarna menar också att det är under pedagogernas ansvar att se till att barnen får utrymme att kunna påverka sina deltaganden i olika situationer och miljöer. Att kunna tolka och förstå barns kommunikation, såväl som kroppsspråk till verbalt språk blir därför en central del i barns integritet. Vidare blir det fråga om att också utvärdera sitt egna förhållningssätt för att förstå vilken barnsyn man arbetar utifrån, men också hur man går tillväga för att inta ett rättvist barnperspektiv, utifrån barnens tolkningar, uttryck och åsikter (Pramling - Samuelsson & Sheridan, 2016).

I en diskursanalys från Bjervås (2011) lyfts det hur man använder den pedagogiska dokumentationen och hur barnen lätt kan bli klassade som objekt under processen av deras lärande. Författaren undersöker hur olika förskollärare använder den pedagogiska dokumentationen som ett verktyg för att följa upp och utvärdera barnens lärande och utveckling. I undersökningen framkommer det att lärarna har en maktposition i förhållande till barnen. Trots att det är barnens intressen och åsikter som försöker tillgodoses, så är resultatet av att det är lärarna som bestämmer vad, när och hur dokumentationen sker. Med hjälp utav barnens tankar kan pedagogerna utifrån sina tolkningar antyda vilka processer av lärande som barnen anses vara i behov utav (Bjervås, 2011). Frågan är då bara hur man å ena sidan kan anse att den pedagogiska dokumentationen är ett verktyg som ska ta tillvara på barnens deltagande och integritet, men å andra sidan så är det pedagogerna som gör de avgörande besluten om vad som ska dokumenteras.

2.3 Dokumentationens utmaningar

Rintakorpi (2016) diskuterar i sin avhandling att dokumentationen ofta kan se framgångsrik och verksam ut i teorin om att skapa en barncentrerad pedagogik, men att det i praktiken kan bli svårt att uppfylla dokumentationen. Anledningen till att det kan vara en utmaning med att dokumentera är främst för att det finns brister och ideologiska oenigheter inom den nationella och politiska processen. Även Pettersson - Elfström (2015) diskuterar om kvalitetsarbete och barns deltagande i den dokumenterade processen. Författaren poängterar att det inte finns några specifika ramar i styrdokumentet för hur man ska få barnen delaktiga i arbetet och detta beskriver forskaren som ett

hinder. Studien visar hur barn kan göras delaktiga genom att skapa olika former av dokumentation, samt att dokumentationen i olika former är möjliga i verksamheterna beroende på hur de integreras hos barnen. Precis som Lindgren (2019) skrivit fram i sin studie, menar hon att dokumentationen i många avseenden istället kan ses som barnobservationer. Dessa observationer kommer sedan att granskas av kommunen och skolinspektionen, vilket i sin tur leder till ökade krav för pedagogerna. De ökade kraven menar Lindgren (2019) beror på att alla verksamheter granskas och bedöms utifrån sina insatser för barns lärande och utveckling, men också utifrån den kvalité som verksamheten uppvisar i granskningarna. Man kan utifrån författarens tolkning utgå ifrån att dokumentationsarbetet kan bli en utmaning då förskolans styrdokument inte anpassas utifrån alla verksamheters olika tolkningar på hur målen ska uppnås.

3 Centrala begrepp

Vi har valt att koppla vår studie till det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2016). Inom den pedagogiska dokumentationen, är syftet att göra barnen delaktiga i förskolans dokumentation. Vår tolkning av Säljös (2016) beskrivning utifrån ett sociokulturellt perspektiv är att barnen aktivt ska få möjlighet att vara deltagare i förskolans dokumentationsprocesser. I sin tur kan det bli ingången till att barnen lär sig nya metoder om hur de kan tolka olika miljöer, situationer och utvecklingsområden med hjälp av samspelet med andra. Genom att ha utvecklat dokumentationen till en pedagogisk dokumentation, innebär det att man har gjort barnen till aktiva deltagare i en process av lärandet. Den pedagogiska dokumentationen syftar till att lära och utvecklas tillsammans, i sociala sammanhang och för att tillsammans med andra skapa nya erfarenheter. I förskolans läroplan beskrivs det hur dokumentationen utgör en betydande del i förskolans verksamheter. Dokumentationen syftar till att följa upp och utvärdera barnens lärande och utveckling, samt att ge barnen de bästa förutsättningarna att lyckas i sin fortsatta utbildning (Skolverket, 2018, s.13). Nedan följer de begrepp som kommer att bli relevanta för vår studie.

3.1 Integritet

När man dokumenterar barnens lärprocesser i form av fotografering och videoinspelning är det av stor vikt att man som pedagoger är enade om ett förhållningssätt gällande barnens integritet. För att dokumentera det enskilda barnet behöver pedagogerna förhålla sig utifrån barnens önskan om deras medverkan eller ej. Det kan komma situationer där barnen man önskar dokumentera inte har något verbalt språk och det är då pedagogens ansvar att tolka barnens andra kommunikationsformer, såsom kroppsspråk, för att i vissa fall kunna försvara barnens integritet, i syfte att låta barnets röst bli hörd (Skolverket, 2012).

Elfström (2016) poängterar att den pedagogiska dokumentationen kan ses som ett tidseffektivt verktyg. Då man ständigt finns närvarande och inte behöver avsätta någon specifik tid för dokumentationen som sker. Detta kan dock ses som en svaghet och resultera i att man som pedagog tar för givet att barnet vill delta samt hjälpa till att genomföra en dokumentation. I förskolan ges pedagogerna idag många möjligheter till att dokumentera genom fotografering. Detta kan dock medföra en risk att pedagogen fotograferar trots att man inte frågat barnet om deras medgivande eller förklarat syftet (Elfström, 2016). Svenning (2014) betonar att risken att detta sker är större på en på mindrebarns-avdelning, då den verbala förmågan inte är fullt så utvecklad. Författaren poängterar att det är av yttersta vikt att man som pedagog är uppmärksam och försöker förstå barnets kroppsspråk. Författaren menar även att man bör hitta ett alternativt sätt att kommunicera med barnen där alla ges en chans att göra sig förstådda för att inte riskera att inkräkta på ett barns integritet (Svenning, 2014).

3.2 Delaktighet

I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) lyfts det fram att barns inflytande och delaktighet ska vara en central del i verksamheten. När man arbetar med pedagogisk dokumentation skapar vi ett gemensamt inflytande tillsammans med barnen, genom att dela erfarenheter och ta del av varandras tankar och idéer. Efter att dokumentationen har gjorts skapas också ett stort motiv för delaktighet, när alla deltagare tillsammans kan blicka tillbaka och reflektera över det som gjorts (Skolverket, 2012). Genom att barnen ges möjlighet att delta i processen får de chans att diskutera och vara delaktiga i olika händelseförlopp. Med gemensamma reflektioner och dialoger mellan barnen och pedagogerna kan man på så vis utveckla verksamheten genom den pedagogiska dokumentationen som sker tillsammans (Skolverket, 2012).

Pramling-Samuelsson & Sheridan (2017) betonar att även om det finns mål att sträva mot i förskolan ska barnen ges möjlighet till att vara delaktiga. Författarna anger att det i förskolan finns många möjligheter att göra barnen delaktiga i olika kontexter där ett gemensamt beslutsfattande tas. I sådana situationer är det av yttersta vikt att man uppmärksammar barnen på att man kan ha olika åsikter och värderingar om saker och ting. Pramling - Samuelsson & Sheridan (2017) poängterar också att där barnens åsikter respekteras och när de får ta ansvar samt bli delaktiga där ett beslut ska fattas, skapas en möjlighet att utveckla sin förståelse för och handla efter demokratiska riktlinjer. Författarna benämner att när det gäller barnens delaktighet i förskolan finns det mycket att ta ställning till som pedagog, de framhäver att pedagoger i förskolan har olika tankar om vad barns delaktighet betyder och vad det faktiskt innebär och detta kan synliggöras i hur man som förskollärare agerar i frågan (Pramling Samuelsson och Sheridan, 2017).

3.3 Barns perspektiv

Barnens delaktighet är en central del i den pedagogiska dokumentationen. Därför blir ett annat centralt begrepp i vår studie barns perspektiv. Svenning (2014) benämner att det till en början är av yttersta vikt att skilja på barns perspektiv och de vuxnas barnperspektiv. Den stora skillnaden är hur de vuxna förhåller sig till barnen. I ett vuxet barnperspektiv är det tolkningar utifrån pedagogerna av barnens erfarenheter och tankar som är centrala och kan orsaka hinder för barnen att släppa fram deras egna perspektiv. Svenning (2014) beskriver istället barns perspektiv som en handling där pedagogerna snarare behöver ta ett steg tillbaka och då också låta barnens egna erfarenheter, känslor och tankar stå i fokus. Att utgå ifrån barns perspektiv är ingen enkel sak, utan handlar snarare om att hitta strategier för att uppnå en kontinuitet i verksamheten. Förskolan är verksam för barnens skull och det vilar därför på pedagogernas ansvar att främja barnens egna förhållningssätt och tankar snarare än att ta över deras röst. I arbetet med den pedagogiska dokumentationen bör man som pedagog förhålla sig till barnens perspektiv på lärande, detta för att man ska skapa sig en förståelse för varför barnen säger och gör saker utifrån deras synsätt (Sheridan & Pramling - Samuelsson, 2012). Barnens roll i den pedagogiska dokumentationen anses vara betydelsefull då deras inflytande i sin tur kan leda till grunden för det pedagogiska arbetet (Skolverket, 2012).

4 Sociokulturell teori

Den pedagogiska dokumentationen handlar om att låta barnen vara delaktiga i sitt egna lärande och att man får ta del av varandras erfarenheter i och under olika lärande. Säljö (2016) beskriver det sociokulturella perspektivet utifrån Vygotskij som en mänsklig utvecklingsprocess, som menas med att människor ständigt är under en utveckling och att lärandet är en process som pågår genom hela livet. Säljö (2016) menar därav att barnet är i behov av stöd från någon som är mer erfaren och kan leda utvecklingen framåt, vilket här kan anses vara pedagogen. Stöttningen kan vara i form av att pedagogen ställer öppna och utmanande frågor som vidare kan skapa fler förutsättningar för barnets

lärande. Likväl menar Egidius (2009) att ett arbete utifrån ett sociokulturellt perspektiv innebär att pedagogen har en betydande roll, då hen vägleder barnet mot ett lärande. En betydande roll innebär att pedagogen kontinuerligt är lyhörd och uppmärksam för barnens intressen och tankar. Utifrån det kan pedagogen vidare organisera lärandet utifrån barnens önskningar för att skapa större möjligheter för barnen att göras delaktiga. Den vuxna tar utrymme genom att inta en bidragande roll i syfte att fånga barnen och vidare göra de till centrala deltagare (Egidius, 2009).

Säljö (2016) betonar att den sociokulturella teorin har sin utgångspunkt i att vi lär av och med varandra i interaktion och i mellanmänniska relationer. I en gemensam kommunikation och i sociala relationer skapar vi tillsammans nya kunskaper och erfarenheter genom att ta del av varandras. Författaren menar på att människan hela tiden befinner sig i en pågående process, vilket man utifrån vår studie kan sammankoppla med den pedagogiska dokumentationen, där barnet ses som en aktiv deltagare i en process som utvecklar ny kunskap i interaktion med andra (Säljö, 2016).

Smidt (2010) beskriver Vygotskijs teori precis som Säljö, att det handlar om ett lärande som sker i sociala sammanhang men att man också ser språket och kommunikationen som är en central aspekt. Genom att samtala och reflektera innan, efter och under ett lärande får man gemensamt ta del utav nya tankar och erfarenheter. Vidare kan reflektionerna mynna ut i att lärandet vidare utvecklas för både barnen och pedagogen, med hjälp utav kommunikationen som ett redskap (Säljö, 2016). Utifrån både Smidts och Säljös tolkningar kan det direkt kopplas till vår studie där den pedagogiska dokumentationen hela tiden härleder till en verbal och gemensam dialog för att uppnå barnens lärandeprocesser och delaktighet.

Vår studie har tagit avstamp i det sociokulturella perspektivet. Det har gett sig uttryck i att vi kopplat samman den pedagogiska dokumentationen med begreppen kommunikation, interaktion, sociala relationer och delaktighet som ses som centrala i teorin.

5 Metod

I kommande avsnitt kommer val av metod att presenteras. Vi kommer att lyfta vår urvalsprocess, metod för hantering av den insamlade datan samt beskriva de etiska aspekter som vidtagits.

5.1 Val av metod

Syftet med vår studie är att undersöka hur pedagoger möjliggör barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen och hur förskollärarna talar om hur de förhåller sig gentemot barnens integritet under tiden som den pedagogiska dokumentationen sker. Vi kommer också att titta på vilka begränsningar förskollärarna kan se i arbetet med den pedagogiska dokumentationen. Vårt fokus för studien riktar sig mot att besvara vår frågeställning och skapa oss en förståelse för hur förskollärarna arbetar med verktyget i förskolan. Vi valde att använda oss av en kvalitativ metod där vårt material kommer att bestå av empiri som är insamlat genom ett antal intervjuer. En kvalitativ metod innebär att man arbetar med intervjuer, analys och bearbetning av det inhämtade materialet (Svensson & Ahrne, 2016).

5.1.1 Urval

I förskolans styrdokument poängteras det att man som förskollärare ska följa upp att "varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt följs upp, dokumenteras och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och

lära i enlighet med läroplanens mål” (Skolverket, 2018, s.18). För att vi som studenter skulle kunna skapa oss en förståelse för hur pedagogerna uttrycker sin erfarenhet kring den pedagogiska dokumentationen valde vi att genomföra intervjuer som riktar sig mot universitetsutbildade förskollärare på fyra olika förskolor i Västra Götalandsregionen.

Det första steget i vår process var att komma i kontakt med förskollärare på de olika förskolorna. Vi valde att mejla ut en förfrågan om en medverkan till vår studie till ett flertal förskolechefer med en tydlig beskrivning om vilka vi var och vilket syfte vi hade med vår studie (se bilaga). Eftersom situationen med Corona-pandemin ser ut som det gör fick vi ett antal nej och valde därav att tacka ja till de som hade möjlighet att ställa upp för en aktuell intervju varav en kunde medverka via Skype. Efter vår mejlkontakt valde vi att återkoppla till aktuella förskollärare som valt att medverka via telefon för att stämma av med en exakt tidpunkt och plats för den kommande intervju som passade för de kommande respondenterna.

5.1.2 Intervju som metod

Vi bestämde tillsammans med de aktuella respondenterna över telefon om att avsätta cirka en timma till vårt förfogande, dels för att intervjun inte skulle bli påskyndade eller kännas stressig för de som deltog. Innan våra intervjuer mejlades också de aktuella frågorna ut till respondenterna för att de skulle känna sig trygga och avslappnade inför och under intervjun (se Bilaga). Våra samtliga intervjuer inleddes med att be vi bad om ett samtycke för att få spela in det som sades (Eriksson Zetterquist & Ahrne 2016). Vi informerade också om att medverkan var frivillig och att de därav, under intervjuens gång fick avbryta om de så önskade samt att vi återigen informerade om syftet med studien och om de etiska aspekterna som vi förhåller oss till (Vetenskapsrådet, 2017).

Inför våra intervjuer med förskollärarna valde vi att förbereda oss genom att testa oss fram med att utföra provintervjuer på varandra. Därav kunde vi fastställa en bra tidsram för intervjuerna samt att våra intervjufrågors relevans kunde diskuteras tillsammans och utvecklas på ett sätt så att de skulle passa vårt examensarbets syfte och frågeställning på bästa sätt. Att testa att provintervjua varandra gav oss som studenter möjlighet att öva på vår intervjuteknik och en chans att få testa den valda tekniken som vi valt som inspelningsmetod för våra intervjuer.

5.1.3 Genomförande av intervju

Hjalmarsson (2016) benämner vikten av att använda sig av öppna frågor, då det kan bidra till att den som intervjuas ges rätt möjligheter till att kunna besvara frågorna med egna ord. Det kan även bidra till att skapa fler utrymmen för andra reaktioner eller svar som man innan inte hade haft möjlighet att förutse. Vi lät respondenterna få tid till att få fundera över sina svar, gå tillbaka till tidigare frågor samt att vi var flexibla som studenter och gav utrymme för att få ett så bra helhetsperspektiv som möjligt (Eriksson- Zetterquist & Ahrne, 2016).

Under genomförandet av intervjuerna använde vi oss av ljudupptagning samtidigt som vi förde anteckningar om de kroppsspråk och andra uttryck som synliggjordes men som ej gick att få med på det inspelade materialet. Genom att använda oss utav penna och papper i kombination med ljudinspelningarna var det till en fördel att vi var två stycken som intervjuade. En av oss kunde då fokusera på de frågor som presenterades samt ta till sig svaren samtidigt som den andra av oss kunde fokusera på att observera kroppsspråk och andra aspekter som inte går att fånga via ljudupptagning. Det var därav ytterst viktigt att vi båda aktivt deltog på olika sätt under intervjuernas gång (Eriksson- Zetterquist, & Ahrne, 2016).

Vi valde att avsätta 60 minuter per intervju för att inte riskera någon form av tidspress men också för att ha tid emellan våra intervjuer. Detta för att vi ska få en chans att kunna samtala med varandra efter de genomförda intervjuerna och kunna stämma av om den genomförda intervjun givit några eventuella följdfrågor.

Vi valde att avsluta varje intervju med att respondenten fick en fråga om det var något som denne ville tillägga eller ändra på för att skapa så bra utrymme för deltagarna som möjligt.

5.1.4 Bearbetning av intervjuer

Att transkribera innebär att man ordagrant skriver ner det som respondenterna och den som intervjuat sagt och visat upp genom kroppsspråk (Svensson & Ahrne, 2016). Under vår bearbetningsprocess fick vi chansen att lägga märke till extra intressanta saker som sades. Det som blev centralt i bearbetningen av intervjuerna var att försöka fördjupa oss i det som respondenterna berättade och som vi ansåg vara extra intressant för vår studie.

Vi lyssnade på det inspelade materialet och bearbetade det som sagts och valde att transkribera allt ifrån intervjuerna som totalt blev 28 sidor, för att senare kunna plocka ut de som var extra intressant för vår studie. Vi valde att transkribera efter varje genomförd intervju då intervjuerna fortfarande var färskas. Detta underlättade för oss, då vi fick ner det direkt i skrift och att vi då kunde koppla samman det med övriga intryck och uttryck som synliggjordes under intervjuerna.

Under bearbetningen av vårt material jämförde vi även vad de olika respondenterna sagt. Vi tittade på om det fanns några likheter eller tydliga skillnader mellan de olika intervjuerna och om det var någon utsaga som utmärkte sig extra mycket. Trots att respondenterna arbetar i samma kommun kunde vi efter bearbetningen förstå att det fanns en del motsättningar och olika tankesätt kring den pedagogiska dokumentationen och den som ett arbetsverktyg.

5.1.5 Etiska aspekter

Vetenskapsrådet (2017) betonar att de etiska överväganden och riktlinjer som finns har en betydande roll för forskningens kvalitet, genomförande och resultat. Det poängteras också att alla de som deltar i en forskningsprocess bör ha diskuterat de etiska frågorna innan en process påbörjas. Detta var vi noga med att framföra till alla respondenter genom att vara tydliga med vårt etiska förhållningssätt gentemot de och deras verksamhet. Vetenskapsrådet (2017) benämner också att det finns många olika lagar, direktiv, riktlinjer och forskningsetiska regler som man bör ha kännedom om och ta hänsyn till i sitt arbete, vilka är sekretess, tystnadsplikt och avidentifiering. Vårt transkriberade material kommer därför att avidentifieras så att alla utsagor som presenteras i studiens resultat inte kan kopplas samman med en specifik person eller förskola.

Respondenterna har rätt att få ta del utav forskningens syfte, samt annan information om hur vi som forskare ställer oss till att avidentifiera de enskilda individerna, så att de inte kan kopplas samman med någon specifik situation. Vi har under studiens gång behandlat de som deltagit och det inhämtade materialet med respekt för att inte röja deltagarnas eller förskolans integritet (Svensson & Ahrne, 2016).

De respondenter som intervjuas under en studie kan benämnas på skilda sätt. En benämning av de som intervjuas kan avspegla en ojämn maktfördelning där riskerna finns att den som bli intervjuad istället kan känna sig "utfrågad", vilket vi under våra intervjuer inte ville riskera (Eriksson Zetterquist & Ahrne, 2016). Författarna poängterar två olika förhållningssätt man kan förhålla sig till under en intervju. Man kan alternativt försöka "smälta in" och därmed skapa en jämlik känsla

mellan parterna. Ett annat sätt är att man istället förhåller sig till en "forskarstil", som istället kan skapa en känsla av en ojämna maktfördelning. Dock menar författarna på att det kan vara problematiskt att skapa en känsla av en jämn maktfördelning under en intervju och betonar svårigheterna med det. Men genom förberedelser och reflektion över sitt förhållningssätt redan innan planerade intervjuer kan man minimera riskerna för en hierarkisk känsla (Eriksson Zetterquist & Ahrne, 2016).

5.2 Metoddiskussion

Under de tillfällena då respondenterna intervjuades var det av yttersta vikt för oss att skapa ett gott klimat för de som deltog. Vi ville skapa ett samtalsklimat som var öppet och gav respondenterna ett gott utrymme för att få tid att fundera över sina svar, kunna gå tillbaka till tidigare frågor men också för att vi som studenterna skulle få ett så bra helhetsperspektiv som möjligt. Som ovan nämnt betonar Eriksson Zetterquist & Ahrne (2016) att man under en intervju kan avspejla en ojämna maktfördelning där riskerna finns att en respondent känner sig "utfrågad", vilket vi under våra tillfällen inte ville riskera och formade medvetet därav våra intervjuer mer till en diskussion. Författarna benämner dock att det finns svårigheter med att skapa en känsla av en jämn maktfördelning under en intervju, men genom att vi innan de planerade intervjuer funderade över vårt förhållningssätt kunde vi minimera riskerna för en hierarkisk känsla över situationen (Eriksson Zetterquist & Ahrne 2016). Detta anser vi idag var till en positiv fördel då respondenterna kändes avslappnade och bekväma i kontexten. Något som vi också anser var till en fördel för att skapa ett gott samtalsklimat var att vi studenter redan innan intervjuerna mejlade ut frågorna till respondenterna. Detta kan dock även ses som en nackdel nu efterhand, då en av respondenterna som intervjuades via Skype kändes osäker ändå. Vi fick känslan av att pedagogen gav oss de svaren som hen trodde att vi förväntade oss att höra och inte de tankar som hen faktiskt hade.

Med tanke på den situation som vi idag har i vårt samhälle med Covid-19 så begränsades våra möjligheter till att träffa alla förskollärarna på plats. Detta skapade begränsningar för oss som studenterna att kunna läsa av ett fullständigt kroppsspråk och uttryck. De förskolor som meddelade att de ville medverka i en intervju på plats, hade olika direktiv som vi behövde förhålla oss till. Vi som studenter och respondenter fick inte visa upp något tecken på sjukdom och vi fick avstå ifrån att ta varandra i hand när vi möttes eller sa hejdå. Vi fick komma in i lokalerna genom en mindre entré på samtliga förskolor och hålla en god distans till varandra under hela mötet. Innan vi påbörjade intervjun tvättade och spritade vi händerna för att säkerställa att vi gjorde vårt yttersta för att fullfölja de riktlinjer som WHO råder till.

5.2.1 Validiteten, reliabiliteten, generaliserbarheten

Då tiden var begränsad för vår studie fanns inte möjligheten att göra en studie över en längre tid. Studiens syfte har inte varit att fastställa en specifik slutsats eller bevisa något övertygande resultat utan har varit att undersöka hur förskollärarna möjliggör barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen, hur förskollärarna talar om deras förhållningssätt gentemot barnens integritet, samt vilka begränsningar de kan se med arbetssättet. Generalisering är ett begrepp som innefattar hur studiens resultat går att generalisera från den enskilda studien, till en hel befolkning. För att kunna fastställa ett resultat från en mindre grupp människor till en hel befolkning krävs det att man som forskare gör ett slumpmässigt urval och samtidigt förhåller sig till att hitta en balans hos studiens deltagare (Barajas, Forsberg och Wengström, 2018). Generaliserbarheten handlar om att göra slumpmässiga urval, där många aspekter spelar in. För att kunna få en generaliserbarhet krävs det också att den enskilda studien kan påvisa samma resultat i hela populationen. Vi anser därför att generaliserbarheten inte är aktuellt för vår studie.

Validitet är något som främst används i kvantitativa studier. Att mäta validiteten i en studie, betyder att man försöker påvisa studiens pålitlighet och giltighet. Barajas, Forsberg och Wengström (2018) poängterar att för att en studie ska bli pålitlig, är det av yttersta vikt att forskaren följer samma kontrollgrupp genom hela studien. Respondenterna kan bytas ut på grund av till exempel sjukdom eller att de inte längre vill delta. Ovanstående exempel kan leda till att studien inte kan visa upp samma pålitlighet på grund av att resultaten då blir svårtolkade. Ytterligare en anledning är att man som forskare väljer ut vilka som ska ingå i studien i förväg vilket vi inte gavs möjlighet att göra då vårt samhälle är i en situation med Covid – 19. Vi som studenter fick vara flexibla i valet av respondenter och tacka ja till de som hade möjlighet att delta.

Roos (2016) benämner att reliabilitet handlar om att man i en studie samlar in data på ett sätt som är noggrant och i en mängd som är tillräcklig för att man i sin undersökning senare ska kunna dra en slutsats och få fram en trovärdighet. Vi kommer i vår studie att försöka uppnå reliabilitet, men som tidigare nämnt gavs vi inte möjlighet att göra en studie över en längre tid, som hade kunnat skapa mer faktiska svar. Men genom att vi har haft en välplanerad studie, där våra intervjuer och analyser fortlöper på ett väl strukturerat sätt, finns det en förhoppning om att vi ska kunna forma en studie och få fram så faktiska svar som möjligt ändå (Roos, 2016). Då vi endast intervjuade respondenterna en gång så går det inte att indikera på att resultatet skulle bli detsamma om vi gjorde om intervjuerna, i vårt resultat presenteras en tydlig bild av det som respondenterna sade samt att den tidigare forskning som vi använt oss av är granskad och är därav pålitlig.

6 Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vårt resultat av genomförda intervjuer att presenteras. Avsnittet kommer att vara uppdelat efter de områden som vi fann extra intressanta för studiens syfte och frågeställning. I resultat och analysdelen kommer vi att benämna de som intervjuades som respondent, pedagog och förskollärare.

Denna kvalitativa studie fokuserar på hur barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen möjliggörs av pedagogerna, vilka begränsningar som anses finnas samt hur man som pedagog förhåller sig gentemot barnens integritet. Respondenternas synsätt av den pedagogiska dokumentationen varierades bland annat beroende på barngruppens ålder och storlek, personaltäthet samt examensort och år för förskollärarna. Däremot tolkade vi en enighet mellan pedagogerna då de alla ansåg att den pedagogiska dokumentationen var bäst lämpad utifrån barnens perspektiv men att det fanns olika aspekter som kunde påverka arbetet med den pedagogiska dokumentationen. Respekten för barnens integritet visade sig också väga tungt i de fyra förskolornas verksamheter.

6.1 Hur dokumentationen blir pedagogisk

I tidigare avsnitt har vi lyft några av de viktigaste begreppen inom den pedagogiska dokumentationen, bland annat delaktighet och kommunikation. Dessa är också något som respondenterna och vi varit överens om, då de under intervjuernas gång har påpekats. Flera av respondenterna benämner att dokumentationen först blir pedagogisk när man tillsammans reflekterar, både pedagoger emellan men också mellan barn och pedagog samt barn emellan. Respondenterna benämner också att en dokumentation blir pedagogisk då barnen blir delaktiga och är med i "görandet".

En pedagog sa:

den blir pedagogisk när den delas tillsammans med andra. Dels att barnen är delaktiga och dels att vi pedagoger är delaktiga och att det också finns ett tydligt syfte både för barnen och för oss pedagoger och att det finns en anledning till att vi kan arbeta vidare med det. Pedagogiskt för mig är ju inte ”att vi åkte rutschkana idag” och en bild på det, utan det måste finnas någonting mer

Utifrån vad respondenten ovan beskriver kan vi förstå det som att det inte räcker med att ”vi åkte rutschkana idag” utan hen menar på att det måste finnas något mer. Det ska finnas ett syfte med dokumentationen, likväl att det finns möjligheter till ett fortsatt arbete med det som gjorts för att det ska bli en pedagogisk dokumentation. Respondentens uttalande om den pedagogiska dokumentationen kan kopplas till Smidts (2010) beskrivning utav ett sociokulturellt perspektiv, då både barnens delaktighet och interaktionen är central.

Detta framkommer också genom vad en annan respondent förklarade:

När barnen är med, för mig är den inte pedagogisk om inte barnen är delaktiga, deras delaktighet är ju central i den pedagogiska dokumentationen

Vår andra respondent ansåg också att barnens delaktighet är central i dokumentationen för att den ska bli pedagogisk. Som respondenten poängterar ”deras delaktighet är ju central”, är något som även tydliggörs i en rapport från skolverket. Där tydliggörs det att barnens deltagande i olika processer är betydande och att diskussioner och reflektioner kan utveckla verksamheten genom att göra den pedagogiska dokumentationen tillsammans (Skolverket, 2012).

en annan respondent säger att:

Pedagogisk dokumentation gör man ju tillsammans med barnen och vi har ju lite lyxigt på våra avdelningar där vi har tillgång till våra skärmar, så vi kan slå upp och visa bilderna på skärmen och därifrån se vad man har gjort och fråga liksom kommer ni ihåg när vi gjorde det här när vi var ute i skogen? Och att man liksom jobbar med barnen mer och att man återberättar och sådär, det skulle vi ju behöva göra mycket, mycket, mycket mer, men det är också svårt när vi har barn i ålder 1-3, som ännu inte är så verbala

Utsagorna från respondenterna ovan kan vi uppfatta som att reflektionerna tillsammans med barnen är en viktig del för att dokumentationen ska bli pedagogisk. Respondenterna är båda tydliga med att det är av vikt att man samtalar med barnen för att skapa en gemensam interaktion och reflektion. Även av dessa respondenter kan uttalandena analysera till de sociokulturella perspektivet som vår studie tar avstamp i. Kommunikation och interaktion är betydande för att barnen ska kunna utveckla sitt lärande i sociala relationer med andra, men också att de kan samtala och på så vis skapa sig nya kunskaper tillsammans (Smith, 2010).

I en av våra intervjuer framkom det att respondenten varit verksam inom förskolan i väldigt många år, då hen examinerades 1989. Respondenten samtalade mycket om hur hen deltagit i förskolans dokumentationsutveckling och hur den gått från att dokumentera genom individuella portfolion till att idag arbeta utifrån andra syften med dokumentationen.

jag har ju varit med i utvecklingen med mycket kring just dokumentation. Förr började vi med att skriva

verksamhetsberättelser, många gör det fortfarande men glömmer analysen och reflektionen. Många skriver bara ”det här är gjort och det här”. Vi gjorde hand och fotavtryck, alla skulle göra samma. Det var viktigt då, ingen skulle inte ha det, men idag kan jag fundera över, varför egentligen? Vad fanns de för syfte med det? Klart de va kul för föräldrarna att få, men idag lever vi ju i en helt annan värld, där pedagogisk dokumentation är så mycket mer

Vidare yttrar respondenten:

all utveckling har ju skapat mycket framsteg, men tex när vi skulle lägga ut massa bilder. Då blev jag kritisk. Det var ju inte meningen att förskolan ska skapa familjens fotoalbum, men nu kan jag istället tycka att det är tråkigt när vi inte ska lägga upp några bilder alls

Utifrån respondentens uttalande kring utvecklingen av dokumentationen kan vi se likheter med Pannanen & Lipponens (2018) studie. Resultatet av Pannanen & Lipponens studie visar på att en pedagogisk dokumentation inte alltid har haft ett tydligt syfte att grunda sig i, utan snarare var ett projekt som skulle visas upp för barn och vårdnadshavare precis som vår respondent också diskuterar. Dokumentationen blev därav inget verktyg att använda sig vidare av för uppföljning eller utveckling för barnen och verksamheten. Som respondenten uttrycker, lever vi idag i en annan värld där dokumentationen har blivit mycket mer än att bara skapa en portfolio utan syfte. Detta ges också i uttryck i förskolans läroplan där det skrivs fram att ”syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, dvs. verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande” (Skolverket, 2018, s.18).

6.2. På vilket sätt möjliggörs barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen

Barnens delaktighet är en avgörande del i den pedagogiska dokumentationen. Barnen ska få vara med och uttrycka sina tankar och erfarenheter, samt ges möjlighet att reflektera kring dessa. Därigenom ska barnen också kunna följa sin individuella utvecklingsprocess som utförs i förskolans verksamheter. När vi ställde frågan på vilket sätt barnen görs delaktiga i den pedagogiska dokumentationen, menade flera utav respondenterna att barnen inte var varken direkt eller indirekt delaktiga. I många avseenden var det de pedagogerna som avgjorde vad barnen skulle bli delaktiga i och inte.

En utav respondenterna besvarade frågan så här:

Alltså jag kan ju erkänna att barnen inte är så jättedelaktiga i det, men så är det faktiskt eftersom att barnen är så små på min avdelning

Barnen var enligt respondenten inte särskilt delaktiga på grund utav deras unga ålder. Det kan komma situationer där barnen man önskar att dokumentera inte har något verbalt språk och det är då pedagogens ansvar att tolka barnens andra kommunikationsformer för att i vissa fall kunna försvara barnens integritet, i syfte att låta barnets röst bli hörd (Skolverket, 2012).

En annan av respondenterna uttrycker också att åldern på barnen kan påverka arbetet, men att hitta olika tillvägagångssätt där barnen får en chans att uttrycka sig verbalt ändå kan ge de en chans att vara delaktiga och få uttrycka något.

Jag gillar samtalsmattan, där de som inte har det verbala språket ändå får chans att komma till uttryck genom olika bilder. tex glad, ledsen, arg gubbe som de väljer tillsammans med tex mat, lek. Barnen får vara med och tycka, de kanske inte alltid blir rätt val för det men de är ändå delaktiga i det.

Respondentens utsaga ger oss en förståelse för att även om det verbala inte finns hos vissa barn ska de ändå ges möjlighet att få vara med att påverka. Respondenten uttrycker att det kanske inte alltid blir "det rätta" som barnen får "sagt" men barnen ges ändå en möjlighet att få vara delaktiga och komma till uttryck i olika sammanhang med hjälp av samtalsmattan. Utifrån denna pedagog kan vi förstå att samtalsmattan har en stor betydelse för barnens möjlighet till att kommunicera och därigenom kan vi koppla det till den sociokulturella teorin där kommunikationen är en central byggsten i barnens lärande (Smith, 2010).

Vidare utvecklar respondenten att:

Samtalsmattan skapar en fin dialog, barnen blir med och påverkar, vi kan använda den i allt. Dokumentation som går fort, lätt och som jag kan göra direkt med barnen, de gillar jag. Och barnen får ingen press på sig genom att en kamera eller annat ska fram innan eller under tiden

Via respondentens strategi om att använda sig utav samtalsmattan, som ett alternativt sätt att kommunicera så öppnar hen upp för större möjligheter för de barn som ännu inte har ett verbalt språk. Som tidigare nämnt betonar Svenning (2014) att risken med att barnen som inte har möjlighet att göra sig förstådda är större på en på mindrebarns avdelning, då den verbala förmågan inte är fullt så utvecklad. Författaren poängterar att det är av yttersta vikt att man som pedagog är uppmärksam och försöker förstå barnets kroppsspråk. Författaren menar även att man bör hitta ett alternativt sätt att kommunicera med barnen där alla ges en chans att göra sig förstådda för att inte riskera att inkräkta på ett barns integritet (Svenning, 2014). Likväl Pramling-Samuelsson & Sheridan (2016) förklarar vikten av att pedagogen ska kunna tolka och förstå barns kommunikation, såväl som kroppsspråk till verbalt språk blir därför en central del i barns integritet.

Vidare berättar en annan förskollärare hur barnen görs delaktiga i hens verksamhet:

de får vara med att bestämma hur och var vi ska sätta upp just deras saker på väggarna, sen har de ju inte så mycket mer... men i mycket vi gör kan jag inte säga att barnen är indirekt delaktiga i men vi ser ju till barnens intressen och tidigare erfarenheter och får de delaktiga genom det och får de att bli delaktiga på så sätt

Utifrån Bjervås (2011) kan vi tolka ovanstående citat genom att förskolläraren har en övergripande maktposition i sin roll. Förskolläraren förklarar att barnens intressen och tidigare erfarenheter tas i beaktning när dokumentationen genomförs. Vidare beskrivs det att barnen utöver det inte blir indirekt delaktiga, vilket också kan kopplas samman med att hen håller i makten då det trots allt är de vuxna som bestämmer vad, när och hur dokumentationen ska ske och på vilka grunder (Bjervås, 2011). Enligt förskolläraren är det barnens erfarenheter och intressen som utgör den största delaktigheten, men också att det präglas av att de själva får välja vad de vill eller inte vill sätta upp i verksamhetens lokaler. Fortsatt beskriver förskolläraren att:

Så när man har den åldersgruppen som inte har så mycket verbalt språk så blir det ju lite svårare att göra den formen av pedagogisk

dokumentation, så det blir mer fokus på bilder som man sätter upp och att vi vuxna pratar och så går barnen och pekar och vi bekräftar liksom, och så frågar vi kommer ni ihåg när vi gjorde det här tex, och även om de inte kan berätta så kan man ändå se i uttrycken de gör med kroppsspråket om de tyckte det var roligt och så. Men man skulle ju vilja göra det mer.

Vi kan se likheter hos ovanstående utsaga och Lenz-Taguchis (2000) beskrivning av den pedagogiska dokumentation, där det poängteras hur viktigt det är att pedagogerna reflekterar tillsammans med barnen. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv (Säljö, 2016) lyfts det också att arbetet med gemensamma reflektioner och samtal väger tungt för att vidare bidra till att barnen blir delaktiga i verksamheten och i sina egna läroprocesser vilket denna pedagog tagit tillvara på genom ett lekfullt sätt för att det verbala inte ska ses som en begränsning.

Genom denna beskrivning kan vi tolka att respondenterna önskar att dokumentera mer, då hen trots barnens ålder menar att man kan ta del utav kroppsspråk och gester för att göra barnen delaktiga. Egidius (2009) beskriver utifrån ett sociokulturellt perspektiv att förskolläraren har en betydande roll för att göra barnen delaktiga i lärandet, vilket vi tolkar att förskolläraren i fråga har en önskan om utifrån hens utlåtande.

6.3 Barnens integritet i den pedagogiska dokumentationen

Barns integritet har alltid varit fokuserat i förskola och nu ännu mer sedan den nya lagen om GDPR trädde i kraft 2017. GDPR är en förkortning av *General Data Protection Regulation* och är en lag som trätt i kraft för att skydda innehavandet, behandlingen och överföringen av människors personuppgifter (Nationalencyklopedin, 2020).

Integriteten handlar om att varje barn ska ha rätt att uttrycka sig, och att inte inom några omständigheter behöva offentliggöra personliga handlingar eller känna sig kränkt i sitt privatliv. GDPR har skrivits fram av datainspektionen (2017) med syfte att skydda varje individs integritet. Barnets personuppgifter ska enbart finnas tillgängliga i den mån som behövs, samt raderas när dessa inte längre behövs för ändamålet. Personuppgifterna måste också förvaras så att informationen inte kan nå ut till obehöriga.

I de förskolor vi gjort våra intervjuer märks det att GDPR har blivit i form av en tolkningsfråga, då de olika förskollärarna tolkar lagen olika. I vissa fall har GDPR utvecklats i form av att bland annat fotografering av barnen utan samtycke likväl som att publicera bilder på barnen i olika lärloggar har begränsats. Som följd av att GDPR trätt i kraft, upplevs det av vissa förskollärare att det kan begränsa arbetet med den pedagogiska dokumentationen.

När vi frågade en respondent om fotografier i samband med dokumentationen på förskolan beskrev pedagogen det såhär:

Alltså allt med GDPR har ju blivit mycket stramare i dokumentationer, i alla fall genom bilder. Innan la vi ut bilder nästan varje dag på sånt vi gjorde och liksom glimtar av dagen, medans nu är det kanske en gång i veckan max som vi lägger ut, och vi får tänka väldigt mycket på vad vi lägger ut, det får ju inte vara bilder på barnen, det ska inte kunna gå att identifiera någon, det kan knappt vara bild på barnens händer

eftersom föräldrar kan känna igen, och det tycker jag hämmar, verkligen, att man inte kan lägga ut vad som helst. Och då måste vi ju tänka om i det och dokumentera på avdelningarna istället och sätta upp, och få föräldrarna att komma in o se vad vi gör och det är ganska svårt

Vidare uttrycket pedagogen att barnens integritet blir enklare att ta hänsyn till sedan GDPR kom

Fördelen med att GDPR finns är att vi nu måste fråga, får vi sätta upp de, det gör att barnen indirekt blir mer delaktiga för de ges möjlighet att säga ja eller nej. De får vara med och välja va de vill visa. Sen vet man ju inte alltid om de förstår va de säger

Förskolläraren lyfter att GDPR är något som hämmar arbetet med den pedagogiska dokumentationen, då det ger uttryck i att bilderna inte blir lika viktiga när barnen själva inte kan vara med på bilderna som sedan ska publiceras. Därav kan respondentens uttalande kopplas direkt till Rintakorpi & Reunamos (2017) avhandling där de redogör att deras forskning har visat att barnens lärande dokumenteras på alldeles för låg nivå, men också att dokumentationen inte utnyttjas tillräckligt för att kunna visa upp barnens läroprocesser i den utsträckning som önskas. Författarna beskriver också att dokumentationen i många avseenden blir ett verktyg för att underlätta pedagogernas aktiviteter i barngrupperna, snarare än att utvärdera och följa upp barnens egna lärande (Rintakorpi & Reunamos, 2017).

När vi frågar de olika förskollärarna hur de tar tillvara på barnens integritet, ges vi intrycket av att det är något som alltid är centrerat. Förskollärarna uttrycker sig på olika sätt hur de arbetar med det, både mer och mindre. Vår första respondent beskriver det såhär:

barnen e ju, alltså våra barn e ju dom som ofta e dom som alltså om vi dokumenterar med foto eller film, så är det barnen som gör det och inte vi. Så säg att 90% av bilderna är sånt som barnen fotat själva, så de tas ju ur ett barnperspektiv då det är barnen som tar de fotona som dom tycker e viktigt för dom i undervisningen. Så då e det ju dom som är delaktiga på det sättet, där tar vi ju in deras integritet.

Skolverket (2012) skriver fram att den pedagogiska dokumentationen blir betydelsefull först när barnens roll framhävs, vilket vidare blir betydande för barnens inflytande i det pedagogiska arbetet (Skolverket, 2012). Förskollärarens uttalande ovan förklarar att dokumentationen som barnen är delaktiga i främst är utifrån barnens perspektiv, vilket stärks av skolverkets betoning av det deltagande barnet i det pedagogiska arbetet. Genom att koppla detta till ett sociokulturellt perspektiv kan vi betona vikten av att förskolläraren är en bidragande roll för att skapa möjligheter och strategier för att göra barnen delaktiga i det pedagogiska arbetet med integritet (Egidius, 2009).

Vidare förklarar respondenten:

Sen så fotar och filmar ju vi inte barnen så de kan kännas igen, inte med ansikten o sen jobbar vi ju med det att barnen ska bli kritiska till det här att barnen ska få vara med o bestämma, och fråga om man får ta en bild på

någon eller på något som någon har gjort. Ingenting läggs ut som inte har barnets tillåtelse till det

Precis som respondenten beskriver så är den personliga integriteten alltid central i den pedagogiska dokumentationen. Det är vikten av att varje människa har rätt att vara självstyrande över sin personliga information och tilldelningen av den (Det svenska medicinetiska rådet, 2017).

Vår andra respondent uttrycker att de arbetar med barnens integritet under dokumentationstillfällena och menar också att barnen kan göras delaktiga trots kraven kring att röja någons integritet. Skolverket (2012) lyfter att integriteten är en stor del av dokumentationen av barns lärande och att personalen behöver ha ett enat synsätt kring de etiska regler som råder i verksamheten kring barnens personliga integritet. Likväl har lagen för GDPR gjort att barnens identitet och integritet skyddas från omvärlden. En förskollärare beskriver arbetet med barnens integritet så här:

Vi frågar alltid om vi får ta kort på dem eller det dom gör, tex ”får jag ta kort på dig när du har gjort det här, eller om dom har gjort eller byggt något, så frågar vi ju alltid. Och där får ju barnen ändå vara delaktiga i valet av hur dom vill delta och vara med på bild. Men hela GDPR är ju en del utav integritets. alltså GDPR finns ju för att det ska sydda varje barns identitet liksom

Ytterligare en pedagog beskriver hur de likväl behöver arbeta med integriteten även när det gäller barnens egna bilder och alster som sätts upp i verksamheten. I utsagan ovan kan vi tolka det utifrån ett sociokulturellt perspektiv, då respondenten påpekar vikten av att kommunicera med barnen och alltid fråga om lov för att få ta ett kort (Säljö, 2016). Genom kommunikationen ges barnen utrymme att svara ja eller nej om valet över att vara med på bild och blir indirekt delaktiga i ett sådant beslut gällande deras integritet. Vidare beskriver respondenten:

De beror på situation. Många av barnen vill aldrig delta och vi arbetar med de idag, att få vissa av de att våga vilja delta. Men då sätter vi inte upp något eller så utan att de får bestämma, men om de väl väljer att sätta upp så blir de så stolta och vill gärna visa mamma eller pappa sen... och det gör vi ju för barnens skull såklart, för sen kommer skolan och då är de viktig att kunna och så. Så vi jobbar med de

Genom pedagogens uttryck ovan, kan vi enas om att pedagogen utgår ifrån en liknande teori som Pramling-Samuelsson & Sheridan (2016) beskriver. Författarna menar att barns delaktighet är präglad utav att de vuxna ger barnen utrymme för att delta aktivt i olika kontexter, men också vikten av att ta vara på barnens egna åsikter och värderingar. Det ger sig i uttryck när pedagogen förklarar hur de arbetar med barn som inte alltid vill delta. Samtidigt som pedagogen beskriver utifrån ett sociokulturellt perspektiv att hen vill utmana vissa barn att våga vilja delta genom interaktion och samspel med barnen och att man alltid respekterar barnens åsikter i kontexten (Smidt, 2010).

Utifrån de ovanstående citaten i detta avsnitt kan vi koppla de olika förskollärarnas utsagor till ett sociokulturellt perspektiv (Säljö, 2016). Respondenterna beskriver att det är samtalen och kommunikationen mellan barnen och pedagogerna är betydelsefulla när det handlar om barnens integritet. För att barnen ska kunna förstå och förhålla sig till de etiska principerna, behövs en tydlig

kommunikation och ett bra samspel mellan barn och vuxna för att undvika uppkomsten av att barnens integritet inte tas tillvara på.

6.4. Olika arbetssätt med den pedagogiska dokumentationen skapar begränsningar

De fyra respondenterna menar på att det som gör en dokumentation pedagogisk är samtalen, reflektionen, görandet och lärandet tillsammans med barnen, precis som Egidius (2009) beskriver det sociokulturella perspektivet. Med det menade flera utav dem att det är inte bara samtalen mellan vuxen och barn utan även de samtalen som sker barnen emellan. Samtliga respondenter poängterade att den pedagogiska dokumentationen räknas som pedagogisk när barnen får vara delaktiga i arbetet. Några av pedagogerna påpekade dock att det kan finnas hinder som kan komma att påverka arbetet med den pedagogiska dokumentationen. Som tidigare nämnt uppfattade vi att kraven som ställs i förskolans läroplan är för höga och att man som pedagog idag inte hinner med att uppfylla det man ska då barngrupperna växer och att utbildad personal saknas. Vår uppfattning om detta har dock förändrats, då vi efter våra intervjuer fick det bekräftat av respondenterna att de inte alls menar på att kraven som ställs är höga. De menade snarare att det är andra aspekter som påverkar och att det därav blir ett hinder i arbetet med den pedagogiska dokumentationen i verksamheterna.

Detta synliggörs tydligt genom en av respondenternas citat nedan:

Det är inte så mycket jobbigare nu, men nu handlar de om så mycket annat, det är inte mer att göra men de är klart kraven ökar och vi ska hålla en hög kvalitet. Jag kan egentligen inte se någon skillnad, vi dokumenterar lika mycket, barngrupperna är ungefär lika stora men.... Hela samhället har ju förändrats, jag tror de är där skon klämmer mycket för många som beklagar sig... det är stor skillnad på barnen idag kontrat med förr, de är tuffare klimat. Men de har ju inte ändrats så mycket utan de är så mycket som påverkar runt omkring...

Via respondentens utsaga fick vi en förståelse för att hen uppfattar att kraven till viss del har ökat och att förskolorna ska hålla en hög kvalitet men att arbetet med dokumentationen egentligen inte känns jobbigare idag. Dock menar hen på att arbetet med den pedagogiska verktyget påverkas av att samhället överlag har förändrats.

En respondent poängterar att kraven som har ökat på dokumentationen inte är för höga för personalen sedan läroplanen reviderades 2018. Hen uttrycker sig såhär:

Nej kraven är inte så höga egentligen, för om jag bara har ett SKA-arbete så är det ju bara det jag dokumenterar och lägger fokus på. Det hade ju varit värre om dom ville att man skulle dokumentera allt, liksom allt i hela verksamheten, då hade det ju blivit jobbigare. Så egentligen inte höga krav, det är väl mer att man blir lite frustrerad på att man hade velat jobba bredare med dokumentationen, det finns ju så mycket man egentligen hade velat publicera och visa vårdnadshavare att vi gör så mycket mer än bara det som är fokuserat i SKA, för

vi gör ju så mycket mer än det, och det ska vi ju inte lägga ut liksom

Respondenten ovan benämner att arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan är något som de lägger stort fokus på och i det arbetet har de ingen valmöjlighet, utan det är något som måste göras. Samtidigt poängterar pedagogen att det är bra att de inte ställer krav på att mer måste dokumenteras men att utifrån hens tycke så finns det mycket som de hade velat dokumentera för att synliggöra lärandet för barnen och deras vårdnadshavare.

En av de andra förskollärarna påpekar att arbetet med pedagogisk dokumentation till viss del har blivit mer kravfyllt och att man genom de olika kraven kan känna att det utgör en begränsning när dokumentationen görs bara för att man måste.

Respondenten säger:

den dokumentationen som utförs i unikum är något vi måste göra, där har vi inget val, så det gör vi. Den måste vi följa, så är det. Den andra, för barnens skull, där är det annat, där styr vi tillsammans med barnen.

Rintakorpi (2016) diskuterar i sin avhandling att en pedagogisk dokumentation rent teoretiskt ofta ser verksam och framgångsrik ut. Däremot menar författaren att det i praktiken blir svårare att uppfylla dokumentationens krav då det både nationellt och lokalt finns politiska oenigheter om hur dokumentationen ska användas och genomföras och som ovan nämnt beskriver respondenten att hen anser att det inte finns något val i vissa delar av dokumentationen.

Även Pettersson - Elfström (2015) poängterar att det finns gott om fria tolkningar i styrdokumentet för hur man ska få barnen delaktiga i arbetet, vilket vidare kan bli ett hinder i dokumentationsprocessen. De ökade kraven menar Lindgren (2019) beror på att alla verksamheter granskas och bedöms utifrån sina insatser för barns lärande och utveckling, men också utifrån den kvalitet som verksamheten uppvisar i granskningarna. Man kan utifrån författarens tolkning utgå ifrån att dokumentationsarbetet kan bli en utmaning då förskolans styrdokument inte anpassas utifrån alla verksamheters olika tolkningar på hur målen ska uppnås. Vidare kan vi koppla flera av de ovanstående citaten till att dokumentations plattformar, såsom Unikum, men också lagen om GDPR är något som gör att dokumentationen i verksamheterna kan utgöra begränsningar för vad man väljer att prioritera i dokumentationerna.

Pramling Samuelsson & Sheridan (2016) poängterar att det blir en fråga om att utvärdera sitt egna förhållningssätt för att förstå vilken barnsyn man arbetar utifrån, men också hur man går tillväga för att inta ett rättvist barnperspektiv, både individuellt och i arbetslaget. En av respondenterna beskriver inledningsvis att pedagogernas olika synsätt är något som kan påverka dokumentationen:

Vi skiljer oss otroligt mycket åt, beroende på utbildning. Vart vi gick och vilket år vi examinerades. Det är en tydlighet som man kan se. Det kan lätt bli krockar då, för vi har olika synsätt på dokumentation och vad de är vi värdesätter. Det gäller hela tiden att vi diskuterar och reflekterar men också att man respekterar varandra

Utifrån vår studie av förskollärarnas syn på den pedagogiska dokumentationen är reflektioner, samtal och interaktion mellan barn och barn, men också mellan barn och vuxen en central del för

att ge barnen möjlighet att delta i utvecklingsprocessen. En pedagog behöver därför utifrån Smidts (2010) beskrivning av det sociokulturella perspektivet använda sina resurser för att samla in kunskap och förståelse om alla enskilda barns erfarenheter, förväntningar och värderingar, likväl som Egidius (2009) också poängterar vikten av att observationerna bör leda till att insamla fakta om i vilken utvecklingszon barnen befinner sig i. Utifrån att observera och vara lyhörd gentemot barnens intressen och idéer kan man tillsammans skapa samtal och reflektioner utifrån de observationer pedagogen gjort utav barnens lärande och utveckling, vilket kan kopplas direkt till det sociokulturella perspektivet (Smidt, 2010).

7 Diskussion

I detta avsnitt kommer vi att besvara de frågeställningar som är framtagna för studiens syfte. Frågeställningarna är upplagda som underrubriker för att skapa en tydlighet i texten. Vi kommer att problematisera, diskutera och väga för och nackdelar med vårt ämnesval samt val av metod i relation till tidigare forskning, det teoretiska perspektivet och de centrala begreppen. Vi kommer att redogöra för de viktigaste resultaten som vi kommit fram till. En friare tolkning och egna värderingar kommer även att presenteras. Syftet med studien har varit att undersöka barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen, samt att ta reda på hur förskollärarna talar om sitt förhållningssätt gentemot barnens integritet. Vi ville också undersöka om de pedagoger som vi träffade ansåg att det fanns några begränsningar med arbetssättet. För att kunna besvara studiens syfte har data samlats in med hjälp av intervjuer med fyra förskollärare, som varit verksamma i samma kommun men på olika förskolor i Västra götalandregionen.

I den första delen av vårt resultat kommer vi att problematisera och diskutera förskollärarnas förhållningssätt gällande den pedagogiska dokumentationen. I resultatdelen redogjorde vi för hur de fyra respondenterna bidrog till barns delaktighet i den pedagogiska dokumentationen. Det som framkom var alla fyra var eniga om att sociala relationer, interaktion, samspel och barnens delaktighet var en avgörande del för att dokumentationen skulle anses som pedagogisk. En av förskollärarna säger i intervjun att barnens delaktighet inte är så stor i dokumentationsarbetet på grund utav deras unga ålder. Därför kommer vi att problematisera det vidare i det här avsnittet. Likväl påpekar en annan förskollärare under intervjun att hen kunde märka olikheter i det pedagogiska arbetet i arbetslaget. Vidare menade hen att det var beroende på vilket år och i vilken stad man examinerat sig till förskollärare, vilket vi också senare kommer att diskutera.

I resultatets andra del fick vi ta del av respondenternas förhållningssätt om hur de arbetar med barnens integritet när det kommer till att dokumentera barnens lärprocesser. Utifrån vad de olika respondenterna uttryckt kunde vi antyda att integriteten under det senaste decenniet blivit allt mer centrerat. Redan i de äldre läroplanerna och i FN:s barnkonvention skrevs det fram att förskolorna ska arbeta för att barnens integritet ska upprätthållas. Än tydligare blev det när GDPR trädde i kraft 2017. Löpande i diskussionen lyfts också de begränsningar som kan uppstå när förskollärarna arbetar med den pedagogiska dokumentationen i förhållande till barnens integritet. Flera av respondenterna påpekar att GDPR och övriga dokumentationskrav har kommit att hämma pedagogernas arbete med dokumentationen. Dels beror det på att man dokumenterar det som måste dokumenteras, och dels beror det också på att färre dokumentationen görs då barnen inte längre kan delta i foton på samma sätt som tidigare.

7.1 Barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen

När vi intervjuade de fyra respondenterna om hur de gör barnen delaktiga i den pedagogiska dokumentationen framkom det ett relativt enat svar. Att barnens delaktighet var centrerad var alla pedagogerna eniga om. Däremot menar en utav pedagogerna som arbetar med barn i åldern 1–3 år att barnens delaktighet inte är så stor, men att de trots allt arbetade med alternativ kommunikation för att låta barnen bli delaktiga. Hen menar att det beror på att barnen är för små för att kunna vara direkt delaktiga i arbetet med dokumentationen. Frågan vi ställer oss utifrån det yttrandet är om kontrasten av barnens delaktighet kan vara så stor beroende på om barnen är 1–3 år eller om de är 4–6 år.

I Lindgrens (2019) studie om de yngre barnens deltagande i den pedagogiska dokumentationen kan vi förstå att man arbetar olika beroende på hur arbetslaget tolkar barnens delaktighet. Lindgren (2019) visar i sitt resultat att ett arbetslag dokumenterar i synnerhet att bocka av barnens olika lärande med hjälp av dokumentationen, medan ett annat arbetslag snarare dokumenterar i syfte att synliggöra barnens läroprocesser. Utifrån det kan vi tolka det som att arbetsplatsen har en betydande roll i hur arbetet präglas i de olika verksamheterna, både barngruppens ålder och sammansättning, men också pedagogernas insatser och kunnande om barnen deltagande i arbetet med den pedagogiska dokumentationen.

Genom vår tolkning av Lindgrens (2019) studie och via det som respondenterna uttalat kan vi återkoppla till Lens-Taguchi (2000) som beskriver att barnens delaktighet är grundläggande för att en dokumentation ska bli pedagogisk. Författaren menar att barnen själva ska få dokumentera, reflektera och analysera sina läroprocesser. Likväl centrerar den sociokulturella teorin (Smith, 2010) att delaktighet, interaktion, sociala relationer och kommunikation är en viktig byggsten för att kunna skapa ett lärande.

Säljö (2014) skriver fram den sociokulturella teorin som en grund för att man tror på att allt lärande sker i sociala sammanhang med andra. Det blir därav ett stort intresse att vidare fundera på hur dessa ovanstående begrepp kan uttrycka sig i förskolans verksamheter. I några fall under intervjuernas gång har vi frågat oss själva hur mycket förskollärarens makt har betydelse i barnens delaktighet. Precis som Elfström (2016) uttrycker i sin artikel, kan vi tolka det som att många förskollärare ofta tar barnens delaktighet för givet. Utifrån det tolkar vi att Elfström (2016) menar att barnets samtycke om deltagande inte är något som behöver finnas kvar under en längre period. Detta medför i sin tur vikten av att pedagogen vid varje nytt deltagande behöver be om ett samtycke till barnens delaktighet, så att barnen får möjlighet att uttrycka ett annat önskemål om delaktighet eller inte.

En annan utav de förskollärare som vi intervjuade menade att den pedagogiska dokumentationens olikheter i verksamheterna beror på vart och när man tog sin förskollärarexamen, samt hur länge man arbetat i förskolan. Genom vår tolkning utav denne respondent kom vi att undra över om det verkligen kunde vara betydande vilken ort och vilket år man examinerades. Ju längre fram vi kom med våra intervjuerna i vår analys, kunde vi ändå se att de olika förskollärarna uttryckte sig olika i sin kompetens och sitt förhållningssätt, trots att de erhöll samma utbildning. Hade våra intervjuer kunnat se annorlunda ut om vi intervjuat fyra förskollärare som utbildat sig på samma ort, examinerades samma år och hade lika lång erfarenhet? Eller hade det då funnits andra aspekter som påverkat de olika svaren vi fått under våra samtal. Vi tror att det inte bara beror på examensort - och år, utan att det också handlar om varje pedagogs individuella barnsyn, samt hur pedagogerna tolkar styrdokumentet, olika forskning och begrepp såsom delaktighet, integritet, samspel, kommunikation, interaktion och barns perspektiv utifrån sina egna livserfarenheter och förhållningssätt gentemot dessa.

7.2 Tillvaratagandet på barns integritet

Att dokumentationen är ett diskussionsämne bland många förskollärare och att deras åsikter kring arbetet med den skiljer sig åt är något vi kan konstatera. Innan vi påbörjade vår studie förväntade vi oss att de respondenter som vi skulle få chans att träffa skulle påpeka att kraven ansågs vara för höga då det är den erfarenheten vi har sedan tidigare. I själva verket uppvisar förskollärarna att det snarare beror på att dokumentationen tolkas olika utifrån olika pedagoger. Att barnens integritet har blivit av större betydelse har de intervjuade förskollärarna varit eniga om. Men också här ger man det i uttryck på olika sätt, beroende på i vilken barngrupp man arbetar i men också hur arbetslaget tolkar frågan om integritet.

Under de intervjuer som genomförts i syfte att ta reda på hur förskollärarna ställer sig till att arbeta parallellt med den pedagogiska dokumentation och barns integritet, har det synliggjorts att det är en självklarhet likväl en utmaning. En av pedagogerna beskriver hur GDPR har hämmat arbetet med dokumentationen, då bilderna på barnen i läroprocesserna har minskat på grund av GDPR.

Elfström (2016) menar att man i många fall tar barnens delaktighet som ett givet samtycke till att de vill dokumenteras. Författaren påpekar också att den pedagogiska dokumentationen som sker i spontana situationer kan göra att man som pedagog missar den centrala detaljen att ta tillvara på barnens integritet. En respondent betonar att de aldrig fotar och filmar barnen i läroprocesserna så som man gjort tidigare. Pedagogen menar att de efter lagen om GDPR inte fotar eller filmar barnen så att det på något sätt kan kännas igen utifrån. Samtidigt uttrycker samma pedagog att man tar tillvara på barns integritet när de själva får välja hur eller om de vill delta i dokumentationen, vare sig det handlar om fotografier eller att sätta upp sina alster inne i verksamheten.

Ytterligare en förskollärare menar att på en småbarnsavdelning finns det många barn som inte har det verbala språket för att själva kunna samtycka i de situationer där dokumentationen sker. Därför arbetar de med att läsa av kroppsspråk och andra uttryck som visar sitt samtycke, samtidigt som hen menar att man inte alltid kan lita på att barnen förstår vad de svarar på. Utifrån Svenning (2014) och skolverket (2012) belyser man att pedagogernas roll oftast blir mer betydande när man arbetar med de yngre barnen, då det handlar om så mycket mer än den verbala kommunikationen. Svenning (2014) menar att man som pedagog måste kunna inta ett barns perspektiv för att också försäkra sig om att man ser saker ur barnens synvinkel. Man kan också förstå att pedagogernas roll är att kunna tolka barnen trots att de inte har verbalt språk. Utifrån att hela tiden vara uppmärksam och lyhörd kan man med stor sannolikhet tolka barnens kroppsspråk och uttryck i att vilja delta i dokumentationen eller ej (Skolverket, 2012).

Med tanke på hur GDPR har påverkat verksamheternas dokumentationsarbete, kommer det bli spännande för oss att följa utvecklingen vidare i vårt framtida yrke. Å ena sidan har GDPR bidragit till att barnens integritet tas till vara på genom en lagstiftning, men å andra sidan så har det också begränsat barnens delaktighet i dokumentationen i form av bilder som visats vara en betydande del för samverkan med barnens vårdnadshavare.

7.3 Lämplighet och tillförlitlighet av den valda metoden för att besvara studiens frågeställning

Vi har i vår studie använt oss av reliabilitet, men vi gavs inte möjligheten att göra en studie över en längre tid, som kan skapa mer faktiska svar. Men genom vår välplanerade studie, där våra intervjuer och analyser fortlöper på ett väl strukturerat sätt, fanns det en förhoppning om att vi skulle kunna forma en studie och få fram faktiska svar ändå (Roos, 2016).

I vår studie har vi undersökt hur man som förskollärare möjliggör barnens delaktighet och hur förskollärarna tar till vara på barnens integritet under den pedagogiska dokumentationen. Vi har genom fyra intervjuer samlat in vår empiri men saknar en inblick i hur det skulle sett ut i praktiken. Då tiden är knapp och på grund av den rådande situation av covid-19 tog vi vårt ansvar att följa Folkhälsomyndighetens avrådan om att vistas i större folksamlingar och därför fanns inte några möjligheter för oss att kunna komplettera våra intervjuer med observationer.

Trots vårt val av metod kunde vi skapa oss en tydlig bild och få ett så bra helhetsperspektiv som möjligt för hur pedagogerna förhöll sig till barnens delaktighet och integritet i den pedagogiska dokumentationen. Vi anser att vårt val av metod var lämplig för att kunna besvara vår frågeställning då den riktar sig mot förskollärarnas möjliggörande och ansvar i barngruppen. Dock hade de varit intressant att se hur förskollärarna använde det som de uttryckte muntligt i verksamhetens praktik. Genom våra frågeställningar fick vi chans att ta del av pedagogernas åsikter och erfarenheter för att sedan kunna arbeta fram ett resultat kopplat till teori och tidigare forskning. Valet av att använda oss av intervjuer i första hand var givet då frågeställningarna riktar sig mot förskollärarnas arbetssätt och förhållningssätt.

Hade vi istället gjort endast observationer hade det kunnat visa på ett helt annat resultat. Genom att få ett samtycke om tillträde i förskolans pågående verksamhet, hade vi sannolikt fått se hur pedagogerna arbetar med den pedagogiska dokumentationen närvarande i barngruppen. Närvarandet i barngruppen skulle varit väldigt intressant då vi på ett annat sätt hade kunnat analysera hur förskollärarens praktik stämmer överens med det som i många fall tas för givet i den pedagogiska dokumentationen- barnens delaktighet och integritet (Lalander, 2016). Genom enbart observationer hade vi dock gått miste om den informella dialogen som vi fick under intervjuerna. I bästa av världar hade vi önskat utrymme för att kunna använda både intervjuer och observationer som metod i vår studie, för att få ett så entydigt och pålitligt resultat som möjligt.

7.4 Förslag på vidare forskning

I förskolan är den pedagogiska dokumentationen något som dagligen fortlöper. Personalen som arbetar ska skapa en verksamhet där barnens olika förutsättningar och behov tas tillvara på (Skolverket, 2018). Vår undersökning har synliggjort vad pedagogerna uttrycker om hur de möjliggör barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen, hur de förhåller sig till barnens integritet samt vilka begränsningar de kan se i arbetet. Något som vi kan konstatera är att åldern är en faktor som pedagogerna anser kan bli en begränsning i arbetet med den pedagogiska dokumentationen. Utifrån det hade vi velat forska vidare i hur man som pedagog kan tillämpa olika strategier för att möjliggöra alla barnens delaktighet oberoende av ålder.

Som vi tidigare nämnt är dokumentationen i förskolan ett intressant ämne som ständigt diskuteras. Ett samband vi kan se i vår studie och i den tidigare forskning som redovisats i tidigare avsnitt, är vikten av barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen. I förskolans läroplan benämns det att förskolan på ett aktivt och medvetet sätt ska främja alla barns lika rättigheter och möjligheter (Skolverket, 2018). För att få en bredare förståelse för hur man tillämpar arbetet med barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen i praktiken skulle det kräva vidare forskning för vår studie.

Vikten av barnens delaktighet har vi betonat i vår studie genom en fördjupad forskning och intervjuer inom området, men med kompletterande observationer hade vi kunnat presentera en mer omfattande bild av den pedagogiska dokumentationen som förskollärarna uttrycker i intervjuerna.

Genom både intervjuer och observationer hade vi kunnat förstå hur man som pedagog arbetar med barnen som ännu inte har bemästrat det verbala språket, samt få ta del utav de praktiska strategier de skulle använda sig av för att möjliggöra barnens delaktighet på andra sätt.

Alla barnen har rätt till deltagande och att ge sig uttryck i förskolan, men vi ställer oss frågan om de ges den möjligheten eller om det snarare ses som ett hinder för personalen, som vidare gör barnens delaktighet mindre prioriterad? Om vi istället hade gjort en kombinerad studie där intervjuerna snarare hade bidragit som ett komplement till observationerna, så hade pedagogerna fått en större möjlighet att ge oss ett bredare perspektiv i frågan (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2016). Vi hade därför önskat att finna en mer detaljerad forskningsstudie om hur barnen på olika sätt kan göras delaktiga i alla situationer och lärande oberoende på om språket är kroppsligt eller verbalt.

8 Avslutande reflektion

I litteraturen som vi stött på i arbetet med vår studie kan vi konstatera att den pedagogiska dokumentationen anses vara den bäst lämpade dokumentationsformer för både barnen och pedagogerna. Detta med tanke på att barnens delaktighet och sociala relationer i pågående dokumentationsprocess har visat sig vara ett bidrag till barnens och pedagogernas möjligheter till ett nytt lärande i mellanmänniska relationer (Säljö, 2016). Vidare beskriver också Smith (2010) att kommunikationen och interaktionerna tillsammans bidrar till att sociala relationer skapas och är vidare är en nyckel till att nya lärande sker. Utifrån vår studie kan vi förstå att respondenterna är införstådda i att samtal i form av reflektioner och diskussioner är en viktig byggsten i det pedagogiska arbetet med dokumentation.

8.1 Studiens resultat i relation till förskollärarnas yrkesutövning, beprövade erfarenhet och vetenskaplig grund

I relation till förskollärarens yrkesutövning kunde vi se hur respondenterna tagit sig an beprövad erfarenhet för att utveckla förskolans verksamhet. Detta kunde vi se bland annat genom olika strategier som förskollärarna tillämpat och fortsatt arbetat med gemensamt i de olika arbetslagen. Vi kunde se hur pedagogerna hade tillämpat verktyg såsom samtalsmattan för att bidra till att barn utan verbalt språk kunde delta i aktiviteter. Vi kunde också notera att kommunikation, interaktion och sociala relationer var något som ansågs vara i ständig process, genom bland annat gemensamma reflektioner om bilder och fotografier (Smith, 2010). Genom dessa beprövade erfarenheter kan både barn och pedagoger utvecklas och skapa ett lärande som poängteras som en vetenskaplig grund i det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2016). Något vi också fick ta del av under intervjuerna var att två pedagoger gått från det tidigare arbetet med individuella portfolios, till ett mer pedagogiskt arbete med att istället synliggöra barnens deltagande och lärprocesser i dokumentationsarbetet. Vidare kunde vi se vikten av att personalen istället skulle kunna följa upp och utvärdera barnens lärande och utveckling med hjälp av den pedagogiska dokumentationen, snarare än att dokumentera i portfolio som istället blev en souvenir till barn och vårdnadshavare än ett nu mer beprövat kvalitetsarbete.

8.2 Studiens bidrag till förskolans praktik

Genom vår kvalitativa studie önskar vi att den kan användas som underlag i förskolans praktik för att påvisa olikheterna i arbetet med dokumentationen i förhållande till barns integritet och deltagande. Vår studie har samlat in data som synliggör vikten av att skapa möjligheter för barnen att få delta på sitt individuella sätt i det pedagogiska arbetet med dokumentation. Utifrån det våra respondenter sagt i intervjuerna, har vi kunnat lyfta fram deras olika strategier, såsom samtalsmattan

och kommunikation genom kroppsspråk som fortsatt kan bli ett utav studiens bidrag till forskningsfältet. Vidare har studiens analys och resultat bidragit med att barnens integritet har blivit en större del av förskolan.

De områden som vi valt att forska i för vår studie har en stor betydelse för pedagogers yrkesroll då den pedagogiska dokumentationen är något som ska tillämpas och arbetas med dagligen i förskolan. Som pedagog har man flertalet uppdrag som inkluderar arbetet med dokumentationen i sin yrkesroll. Dessa uppdrag är något som tidigare reviderats och som fortsatt kommer att förändras och utvecklas igen då nya krav och och/eller mål tillkommer när förskolans läroplan återigen ska revideras. Med vår studie hoppas vi kunna bidra till vidare forskning inom ämnet med den pedagogiska dokumentationen och om vikten av att få barnens röst hörd i den, oavsett ålder och förutsättningar. I förskolans läroplan benämns det att alla barn har rätt till delaktighet och inflytande samt att barnen ska ha kännedom om sina rättigheter. Vidare forskning kring barnens medverkan oavsett om det verbala språket är bemästrat eller inte anser vi är av intresse då förskolan ska främja alla barns lärande och utveckling (Skolverket, 2018)

Vi kan också tolka att olikheterna beror på barngruppernas storlek och ålder, likväl som arbetslagets erfarenhetsnivåer, barnsyn, utbildningsår och ort. Vi hoppas också att vår studie kan komma att användas i syfte att anpassa förskolläraryrket så att utbildningen genomsyras av samma innehåll och vidare skapar samma förutsättningar för blivande pedagoger oberoende av utbildningsort. Likväl har Pettersson- Elfström (2015) tidigare forskning i relation till vår egna erfarenhet påvisat att förskolans läroplan och andra styrdokument är väldigt öppna för fria tolkningar och vi hoppas därför att studien ska uppmäna till att skapa tydligare riktlinjer för vad som förväntas i förskollärares uppdrag.

8.3 Avslutning

I vår studie har vi argumenterat och diskuterat för vad den pedagogiska dokumentationen kan komma att ha för betydelse i förskolans verksamhet och för barnen som dagligen befinner sig där. Vi anser att man skapar de bästa förutsättningarna för barnen när man tillämpar ett arbetssätt där barnen deltar på ett roligt och lustfyllt sätt och därav kan lära och utvecklas på ett lekfullt sätt. Genom vår studie har vi fått en fördjupad förståelse för att de förskollärare vi intervjuat har ett enat synsätt kring vad en pedagogisk dokumentation är. Dock har det påvisats under studiens gång att både respondenterna och tidigare forskning visat på att tolkningarna av förskolans läroplan och riktlinjer för dokumentationen är avgörande för hur man arbetar med den. Dessutom har andra aspekter spelat in, som både begränsat och möjliggjort den pedagogiska dokumentationen i de olika verksamheterna, bland annat hur länge man varit verksam i förskolan, vart och när man examinerades, samt sammansättningarna av barngruppen och arbetslaget.

Det har också framkommit i studien är att dokumentationen ger möjligheter för reflektion och utveckling som i sin tur kan leda till ett lärande för barnen och en förbättring av verksamheten. Dokumentationen är också en grundläggande aspekt för förskolans arbete med det systematiska kvalitetsarbetet som ska fortlöpa i verksamheten. Som verksam pedagog måste man därför alltid ha ett tydligt syfte om vad som dokumenteras. Som tidigare nämnt gällande de krav som framställs i förskolans läroplan på flertal ställen ska man kontinuerligt utvärdera och dokumentera arbetet i verksamheten (Skolverket, 2018). Det övergripande resultatet visade på att kunskapen om att möjliggöra barnens delaktighet finns och att det har utvecklats tydligare integritetsregler för att skydda barnens rättigheter och personuppgifter. Dock finns det många vidare

frågetecken om hur man kan arbeta mer effektivt med barnens delaktighet och integritet, främst i de yngre åldrarna.

Vidare har studiens frågeställningar besvarats för att ge oss en bredare förståelse för hur pedagogernas beprövade erfarenheter har kunnat bidra till hur barnens delaktighet och integritet tas tillvara på i förskolans arbete med dokumentationen. Tiden som är knapp och kraven som ökar på dokumentation får dock inte göra att vi glömmer varför vi är där. Förskolan ska vara en arena där barn möts, lär och utvecklas på ett lustfyllt sätt och det är därför vi som pedagoger är där, för barnens skull.

Referenslista:

Bjervås, L. (2011). Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan: *En diskursanalys*. Doktorsavhandling.

Göteborgs universitet: Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande.

Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/25731/1/gupea_2077_25731_1.pdf

Datainspektionen (2018). *GDPR*. Hämtad från:

<https://www.datainspektionen.se/vagledningar/skolor-och-forskolor/lucia-fotografering/>

Egidius, H (2009). *Pedagogik för 2000-talet*. 5., [omarb.] uppl.

Stockholm: Natur & kultur.

Elfström, I (2016) *Pedagogisk dokumentation som en del i ett systematiskt kvalitetsarbete i förskolan* i Åsén, G. (red) *Utvärdering & pedagogisk bedömning i förskolan*.

Stockholm: Liber

Eriksson- Zetterqvist, U. & Ahrne, G., (2016). *Intervjuer*. I: Handbok i kvalitativa metoder.

Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Stockholm: Liber (s. 34–54).

Källström Cater, Å., (2016). *Att intervjua barn*. I: Handbok i kvalitativa metoder. Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Stockholm: Liber (s.68–80).

Lalander, P., (2016). *Observationer och etnografi*. I: Handbok i kvalitativa metoder. Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Stockholm: Liber (s.93–113).

Lenz Taguchi, H. (2000). *Emancipation och motstånd: dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*. HLS Förlag, Stockholm.

Lenz Taguchi, H., (2013). *Varför pedagogisk dokumentation? Verktyg för lärande och förändring i förskolan*. (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Gleerups.

Lindgren, A-C., (2019). Med uppdrag att dokumentera de yngsta barnens lärande.

Hämtad från: http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/30475/978-91-86295-88-2_Lindgren_epub.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Nationalencyklopedin, 2020. *GDPR*.

Hämtad från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/dataskyddsförordningen>

Paananen, M. & Lipponen, L. (2018).

Pedagogical documentation as a lens for examining equality in early childhood education. *Early Child Development & Care*.

Hämtad från:

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1080/03004430.2016.1241777>

Pettersson- Elfström; K. (2015). Children's participation in preschool documentation practices. *Childhood*.

Hämtad från: https://journals-sagepub-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1177/0907568213513480#_i9

Pramling-Samulesson, I. & Shridan, S. (2016). *Barns lärande i förskolan*.

I: *Lärandets grogrund*. Studentlitteratur: Lund. 7.

Rintakorpi, K. & Reunamo, J. (2017). Pedagogical documentation and its relation to everyday activities in early years. *Early Child Development & Care*.

Hämtad

från: <https://www.tandfonline.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1080/03004430.2016.1178637>

Rintakorpi, K. (2016). Documenting with early childhood education teachers: pedagogical documentation as a tool for developing early childhood pedagogy and practises. *Early Years: Journal of International Research & Development*. Hämtad från: <https://www.tandfonline.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1080/09575146.2016.1145628>

Skolverket (2018). Läroplanen för förskolan, lpfö98. rev. 2019. Stockholm: Skolverket. (s. 16–18).

Sheridan, S. & Pramling-Samuelsson, I. (2016). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.

Skolverket (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Fritzes.

Statens medicinetiska råd (2020). *Integritet*.

Hämtat från: <http://www.smer.se/etik/integritet/>

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, B. (2014). *Vad berättas om mig? Barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, P. & Ahrne, G., (2016). *Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen*. I: Handbok i kvalitativa metoder. Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2. [utök. och aktualiserad] uppl.). Stockholm: Liber (s. 8-16).

Säljö, R. (2014). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg, (Red.). (2014). *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Hämtad från:

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

World Healthy Organisation (2019). *Coronavirus*.

Hämtad från: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

Bilaga 1 - Intervjuguide

Våra samtliga intervjuer inleddes genom att vi

- Informerade om studien syfte
- Informerade om att medverkan i intervjun var frivillig och att de därav, under intervjuens gång fick avbryta om de så önskade.
- Informerade om de etiska aspekterna som vi förhåller oss till.
- Är det okej med dig att vi spelar in?
- Hur länge har du varit verksam som förskollärare?
- Vilken ålder har du på barnen i den barngrupp du är verksam i?

Intervjufrågor

1. Varför dokumenterar ni?

1.1 Vad använder ni dokumentationen till?

1.2 Hur ser ni på kraven kring dokumentation?

2. På vilket sätt dokumenterar ni här?

3. Vad är erat synsätt kring dokumentation?

3.1 Vilken typ av dokumentation anser ni vara bäst för att den ska ligga till grund för barnen, deras utveckling och lärande.

4. När väljer ni att dokumentera och vad?

4.1 Hur synliggör ni dokumentationer i verksamheten, för vårdnadshavare, personal och barn?

5. På vilket sätt får barnen chans att delta i er dokumentation?

5.1 På vilket sätt tar ni tillvara på barnen integritet när ni dokumenterar?

Eventuella kompletterande frågor

- När anser du att det blir en pedagogisk dokumentation?
- Hur gör du när du samlar in data till den pedagogiska dokumentationen? Verktyg?
- Hur vill du beskriva ert arbete med den pedagogiska dokumentationen?
- Finns det några begränsningar eller möjligheter med den pedagogiska dokumentationen?
- Anser du att det finns något som hindrar er verksamhet i arbetet med den pedagogiska dokumentationen?

Följdfrågor

- På vilket sätt menar du då?
- Kan du förklara mer om det?
- Kan du ge exempel hur du menar?
- Kan du berätta mer om det?

Avslut

- Vill du tillägga något som du anser är av vikt för vår studie?
- Om vi har ytterligare frågor eller funderingar som vi vill komplettera med kan vi kontakta dig?

Bilaga 2 - Informationsmejl till förskolechefer i kommunen

HEJ!

Vi heter Angelica och Malin och studerar på förskollärarpogrammet vid Göteborgs Universitet. Vi läser vår sjätte termin och ska under våren genomföra vårt examensarbete.

Syftet med vår studie är att undersöka barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen, samt förskollärarnas förhållningssätt gentemot barnens integritet. För att kunna besvara vår studiens syfte har vi valt att utgå ifrån följande frågeställning:

1. Hur möjliggör förskollärarna barnens delaktighet i den pedagogiska dokumentationen?
2. Hur talar förskollärarna om hur de förhåller sig till barnens integritet när dokumentationen genomförs?
3. Vilka begränsningar kan förskollärarna se i arbetet med den pedagogiska dokumentationen?

Intervjufrågor

1. Varför dokumenterar ni?

1.1 Vad använder ni dokumentationen till?

1.2 Hur ser ni på kraven kring dokumentation?

2. På vilket sätt dokumenterar ni här?

3. Vad är erat synsätt kring dokumentation?

3.1 Vilken typ av dokumentation anser ni vara bäst för att den ska ligga till grund för barnen, deras utveckling och lärande.

4. När väljer ni att dokumentera och vad?

4.1 Hur synliggör ni dokumentationer i verksamheten, för vårdnadshavare, personal och barn?

5. På vilket sätt får barnen chans att delta i er dokumentation?

5.1 På vilket sätt tar ni tillvara på barnen integritet när ni dokumenterar?

Eventuella kompletterande frågor kan komma

Vår studie kommer bygga på en kvalitativ metod där vårt inhämtade material kommer bestå av individuella intervjuer. Där skapas det möjligheter att tillsammans diskutera våra frågor och samtala om era tankar och funderingar. Vi räknar med att samtalen kommer att pågå i cirka 60 minuter för att ha god tid på oss att lyssna på det ni har att säga. Vi kommer att, om samtyckes ges att spela in under intervjuerna för att sedan kunna transkribera och analysera materialet flertal gånger för att skapa oss en så bra helhetsperspektiv som möjligt. Det är av ytterst vikt att du som medverkar i vår studie ska känna dig bekväm och trygg. Vi kommer att avidentifiera alla namn och förskolor och materialet som samlas in kommer endast att hanteras av oss som studenter samt delas med vår handledare och examinator av studien. Vi vill gärna träffa dig, som är utbildad förskollärare och som kan tänka dig att medverka. För frågor eller funderingar kring studien finner ni våra kontaktuppgifter här nedan. Tid och plats för vår intervju bestäms i samråd med förskolechefen och dig som vill delta. Förslagsvis ses vi gärna på er förskola om möjligheten finns.

Med vänliga hälsningar

Angelica Schmidt

Malin Fridén

Torgeir Alvestad

gusangelse@student.gu.se

gusbrumag@student.gu.se

torgeir.alvestad.ped.gu.se